

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL AND LINGUISTIC PRINCIPLES OF FORMING THE BASIS OF LINGUISTIC SOCIO-CULTURAL COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Стаття присвячена психолого-педагогічним та лінгвістичним засадам формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови. Автор розглядає поняття соціальної та соціокультурної компетентності, виділяючи їхні ключові компоненти: соціокультурні знання, досвід спілкування, особисте ставлення до іншої культури та володіння прийомами застосування мови. Підкреслюється роль літературних творів як засобу розвитку міжкультурного сприйняття та формування моральних цінностей, таких як: дружба, доброта, взаємоповага та відповідальність. Аналізу піддані психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку (6–10 років), включаючи соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність, сферу спілкування, інтелектуальні та емоційні характеристики, особливості пам'яті та мислення. Вказано, що ці фактори визначають ефективність формування ЛСКК та мотивацію до самостійного навчання. Розглянуто лінгвістичні складові, необхідні для розвитку компетентності, зокрема безеквівалентну та фонову лексику, фразеологізми, інтонаційні та паравербальні засоби, а також соціолінгвістичні маркери. Автор аналізує методіку відбору лінгвосоціокультурного матеріалу, критерії його автентичності, відповідності віковим та комунікативним потребам учнів. Особливу увагу приділено міжкультурному діалогу та вихованню толерантності, критичного мислення і здатності співпрацювати з представниками інших культур. На основі аналізу навчальних програм і підручників з англійської мови запропоновано комплекс вправ, спрямованих на розвиток ЛСКК через літературні твори, який забезпечує інтеграцію мовної та культурної освіти. Дослідження підкреслює важливість формування міжнародно орієнтованої особистості, здатної ефективно комунікувати в міжкультурному середовищі та взаємодіяти в сучасному глобалізованому світі.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, учні початкової школи, учи-

тель англійської мови, дитячі літературні твори.

The article explores the psychological, pedagogical, and linguistic foundations for developing linguo-sociocultural competence (LSCC) in primary school students. The study examines social and sociocultural competence, highlighting their key components: sociocultural knowledge, communication experience, personal attitude toward another culture, and mastery of language use strategies. The role of literary works is emphasized as a means of fostering intercultural understanding and cultivating moral values such as friendship, kindness, respect, and responsibility. The psychological characteristics of children aged 6–10 are analyzed, including their social development context, leading activities, communication sphere, intellectual and emotional traits, memory, and thinking abilities. These factors determine the effectiveness of LSCC formation and students' motivation for independent learning. Linguistic components necessary for competence development are considered, including non-equivalent and background vocabulary, idioms, intonation, paraverbal means, and sociolinguistic markers. The methodology for selecting linguo-sociocultural material is analyzed, with criteria for authenticity, relevance to students' age, and communicative needs. Special attention is given to intercultural dialogue, tolerance development, critical thinking, and collaborative skills with representatives of other cultures. Based on the analysis of English language curricula and textbooks, a set of exercises is proposed to develop LSCC through literary works, ensuring the integration of language and cultural education. The study emphasizes the importance of nurturing internationally oriented individuals capable of effective intercultural communication and interaction in the modern globalized world.

Key words: linguo-sociocultural competence, primary school children, teacher of English, children literature.

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/92.2.17>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Кравець О.Є.,

orcid.org/0000-0002-2762-9787

канд. пед. наук,

доцент кафедри англійської мови

з методиками викладання в дошкільній і початковій освіті

Житомирського державного

університету імені Івана Франка

Актуальність дослідження. Сучасна лінгвістика приділяє особливу увагу вивченню того, як національна культура та історія відображаються в мові, адже вона є важливим носієм культурних цінностей. Через мову передаються різні аспекти життя народу: географічне середовище, кліматичні умови, побут, моральні принципи та традиції. Вона формує національний характер і створює унікальне

сприйняття світу для тих, хто нею користується. Культурна спадщина народу зберігається у лексичних, граматичних, фразеологічних та комунікативних особливостях мови, що відображають його спосіб життя, цінності та історію. Таким чином, мова не лише передає інформацію, а й фіксує світогляд, мислення та традиції народу, дозволяючи пізнавати його культуру навіть через самі слова.

Однією з ключових складових будь-якої мови є літературні твори, тому цілком логічно, що однією з цілей навчання іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах є формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів.

Аналіз досліджень. Проблемою розвитку лінгвосоціокультурної компетентності займалися численні вітчизняні та зарубіжні дослідники, серед яких С. Ніколаєва, О. Бігич, Н. Бориско., Г. Борецька, О. Богуш, Т. Корольова, О. Попова (досліджували розвиток лінгвокультурної компетентності студентів і важливість інтеграції мовної та культурної компонентностей у навчанні мов); М. Оліар, Л. Корпчак (розглядал лінгвокультурну компетентність як складову підготовки майбутніх учителів, що включає соціокультурну складову); О. Лисиченко, Ю. Сидоренко, Л. Олексієнко (розглядали міжкультурну комунікативну компетентність як компонентність розвитку мовних навичок студентів); О. Піддубцева, Л. Семак (досліджували освітньо-нормативні вимоги до формування лінгвосоціокультурної компетентності в майбутніх фахівців). До зарубіжних науковців слід віднести таких як: М. Бирам, одного із найвідоміших авторів у сфері intercultural communicative competence (міжкультурної комунікативної компетентності). Він підкреслює важливість культурної грамотності в навчанні мов; К. Кремш (досліджувала міжкультурну лінгводидактику та роль рідної мови у формуванні культурного розуміння при вивченні іноземної мови); Р. О'дод (відомий своїми роботами з міжкультурної компетентності, зокрема у контексті онлайн-обміну та телекомунікації); Дж Арауджо та М. Нава (досліджували розвиток міжкультурної комунікативної компетентності в контексті викладання іноземних мов у сучасному освітньому середовищі).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас питання використання літературних творів для розвитку лінгвосоціокультурної компетентності досі недостатньо вивчене. Зокрема, відсутні дослідження, що стосуються формування цього виду компетентності у учнів початкової школи.

Метою цієї статті є вивчення психолого-педагогічних та лінгвістичних особливостей формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) учнів початкової школи на базі автентичних художніх творів дитячої літератури молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняні дослідники проводять чітке розмежування між поняттями «компетенція» та «компетентність». У даному дослідженні ми керуємося позицією С. Ю. Ніколаєвої, яка визначає «компетенцію» як коло питань, у яких особа добре обізнана, тоді як «компетентність» розглядається нею як інтегративна характеристика особистості, що формується в результаті опанування компетенцій [1, с. 33].

Соціокультурна компетенція визначається як сукупність знань про соціальні норми та правила поведінки носіїв мови, що вивчається, їхні традиції, історію, культуру та соціальну систему країни, її суспільний устрій [1, 2, 3]. У процесі вивчення іноземної мови учні знайомляться з новою культурою, тому надзвичайно важливою є здатність розуміти особливості її розвитку, враховувати правила поведінки, норми етикету та певні стереотипи під час спілкування з носіями мови. Соціокультурна компетенція формується як певний рівень фонових знань, що включає обізнаність учнів щодо різних явищ суспільно-культурного життя, загальноприйнятих норм і моделей поведінки, які визначають стиль побуту.

Також варто зазначити, що соціокультурна компетенція містить чотири основні компоненти:

- 1) соціокультурні знання;
- 2) досвід спілкування;
- 3) особисте ставлення до іншої культури;
- 4) володіння прийомами застосування мови

[4, с. 46].

Проаналізувавши навчальну програму з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів, варто зауважити, що головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів [5, с. 23]. Зміст навчання іноземної мови учнів початкової школи створюється на ідеях оволодіння нею у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає взаємопов'язане засвоєння мови і культури [6, с.]. Крім того, одним із основних принципів, на яких сконструйовано зміст навчання іноземної мови в початковій школі є принцип соціокультурного спрямування процесу навчання, зазначений у Концепції «Нова українська школа», який забезпечує взаємопов'язане та збалансоване навчання видів мовленнєвої діяльності, сприяння розвитку, освіти та вихованню молодших школярів. Далі, у вигляді таблиці, розглянемо вимоги, які висуває навчальна програма, щодо формування соціокультурної компетентності в початкових класах (таблиця 1).

Отже, можна зробити висновок, що розвитку соціокультурної компетентності учнів початкових класів приділяється досить багато уваги. Проте потенціал вивчення саме літературних творів не є достатньо відображеним.

Для формування лінгвосоціокультурної компетенції у учнів на рівні, визначеному навчальною програмою, необхідна активна мовна практика. Процес навчання англійської мови як засобу міжнародної комунікації передбачає набуття таких знань, умінь та навичок:

- засвоєння лінгвістичної теорії;
- накопичення соціокультурної інформації про країну, мова якої вивчається;

Аналіз вимог до формування соціокультурної компетентності в початковій школі

Клас	Соціокультурна компетентність
1 клас	<ul style="list-style-type: none"> • Обирати і вживати відповідні до ситуації спілкування привітання; • обирати і вживати відповідні до ситуації спілкування ввічливі слова і фрази; • розуміти особливості привітань зі святом і вживати їх відповідно до ситуації спілкування.
2 клас	<ul style="list-style-type: none"> • Вживання та вибір привітань та форм звертання; • вживання та вибір вигуків; • дотримання правил ввічливості.
3 клас	<ul style="list-style-type: none"> • Знання культурних реалій; • знання спільноти, мова якої вивчається, пов'язаних з повсякденним життям; • вживання та вибір привітань; • вживання та вибір форм звертання; • вживання та вибір вигуків; • дотримання правил ввічливості.
4 клас	<ul style="list-style-type: none"> • Знання культурних реалій спільноти, мова якої вивчається, у межах тематики ситуативного спілкування, пов'язаної з такими аспектами: • повсякденне життя; • умови життя; • норми поведінки та соціальні правила поведінки. • Вживання та вибір привітань і форм звертання; • вживання та вибір вигуків; • дотримання правил ввічливості.

– розвиток та вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, письмо, читання та говоріння);

– організація усного та письмового аспектів комунікації;

– використання іноземної мови для реалізації майбутніх комунікативних цілей [7].

Отже, формування основ лінгвосоціокультурної компетентності в учнів початкової школи є необхідною умовою для розвитку особистості кожного учня, яка забезпечить взаємодію із співрозмовниками різних культур, міжнародну співдружність та діалог культур. Діти молодшого шкільного віку зрозуміють сенс слів, фраз, виразів і оволодіють ЛСКК через літературні твори (вірші, казки, оповідання, римівки і т. д.).

Для правильного підбору ефективних методів та прийомів навчання у початковій школі, більшого розуміння учнів, їх індивідуальних якостей та схильностей, варто розглянути психологічні особливості даного віку.

Віковий період від 6–7 до 9–10 років є одним із ключових етапів у процесі становлення особистості дитини, оскільки саме в цей час формуються психологічні новоутворення, що відображають найбільш значущі досягнення у розвитку молодших школярів і слугують основою для подальшого особистісного зростання на наступних вікових етапах [8].

На думку Скляренко Н.К., до основних соціально-психологічних і вікових характеристик кожного етапу розвитку особистості належать: соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, сфера спілкування, параметри інтелектуального розвитку та емоційні якості особистості [9]. Розглянемо молодший шкільний вік відповідно до зазначених характеристик.

Соціальна ситуація розвитку особистості в молодшому шкільному віці характеризується виходом дитини за межі родинного середовища, розширенням кола значущих осіб і формуванням особливого типу взаємодії з дорослим, опосередкованої навчальною задачею («дитина – дорослий – задача»). Центральним елементом життєвого простору молодшого школяра стає система «дитина – учитель», яка значною мірою визначає ставлення дитини як до батьків, так і до однолітків [5].

У зв'язку з цим у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) учнів доцільно пропонувати вправи та завдання, що потребують аналізу й самостійного опрацювання інформації. Це надає можливість учителю іноземних мов моделювати умовно-комунікативні проблемні ситуації, з якими дитина може зіткнутися в реальному житті, та створювати умови для реалізації відповідних моделей поведінки, сприяючи розширенню світогляду учнів у контексті діалогу культур.

Провідним видом діяльності в молодшому шкільному віці є навчальна діяльність, яка підпорядковується низці закономірностей. Однією з них є розгорнуте подання дітям основних компонентів навчальної діяльності в процесі викладання. Реалізація навчальної діяльності відбувається в межах навчальної ситуації, що передбачає детальне пояснення вчителем способів розв'язання практичних завдань, можливих труднощів і значення отриманих результатів для життєвого досвіду дитини. Такий підхід сприяє усвідомленню практичної цінності навчальних дій, що є важливою умовою розвитку пізнавальної активності та формування стійкого інтересу до навчання [1].

Зазначену особливість необхідно враховувати учителю англійської мови під час розвитку ЛСКК

учнів початкової школи, здійснюючи добір автентичних дитячих літературних творів, адекватних віковим і психолінгвістичним можливостям школярів. Важливим є також створення таких завдань, які забезпечували б засвоєння нових лексичних і граматичних одиниць та розкривали зміст умовно-комунікативних ситуацій, сприяючи ефективному формуванню ЛСКК.

Сфера спілкування в молодшому шкільному віці відіграє суттєву роль у розвитку особистості, оскільки в процесі самоствердження дитина активно взаємодіє з однолітками, батьками, учителями та іншими дорослими. Саме через безпосереднє спілкування молодші школярі пізнають соціальну реальність, особливості діяльності дорослих і формують власні життєві уявлення.

Урахування зазначених особливостей є необхідною умовою розробки та добору ефективних методик навчання. Доцільно застосовувати завдання практичного спрямування, залучати учнів до активного мовленнєвого спілкування, створювати соціокультурні та комунікативні ситуації на уроках англійської мови. Зокрема, учні мають опановувати норми мовленнєвого етикету, правила поведінки в сім'ї, у спілкуванні з однолітками та представниками різних соціальних груп. Відповідно до цього мають добиратися вправи й методи навчання, що забезпечуватимуть гармонійний розвиток ЛСКК і особистості дитини загалом.

До основних психічних новоутворень молодшого шкільного віку дослідники відносять формування довільної регуляції поведінки та діяльності, появу рефлексії як здатності усвідомлювати й оцінювати власні дії, розвиток нового пізнавального ставлення до дійсності, становлення самосвідомості як внутрішньої позиції особистості, а також орієнтацію на групу однолітків [2]. У цей період відбувається формування ціннісних орієнтацій, ідеалів, світогляду та громадянських якостей особистості.

З огляду на зазначені новоутворення, учням доцільно пропонувати завдання, спрямовані на розвиток логічного мислення та вміння виокремлювати сутність проблеми. Інтелектуальний розвиток молодших школярів характеризується також появою схильності до самоаналізу й потреби систематизації та узагальнення знань про себе. Тому в процесі формування ЛСКК засобами літературних творів доцільно розробляти такі завдання, що вимагатимуть від учнів аналізу інформації, її осмислення та висловлення власного ставлення.

Мислення в молодшому шкільному віці функціонує на рівні конкретних операцій: діти здатні розуміти та формулювати визначення, здійснювати аналіз і синтез у процесі порівняння об'єктів, поступово переходити до абстрагування та узагальнення. Зростає кількість індуктивних і дедуктивних умовисновків.

Для молодших школярів характерне домінування мимовільної уваги, що зумовлює використання яскравого та наочного методичного забезпечення. Поступово формується довільна увага, однак когнітивні процеси значною мірою перебувають під впливом емоцій, оскільки дітям важливо отримувати підтвердження та пояснення почутої інформації [3]. У цьому контексті доцільною є робота з літературними творами повчального характеру, що репрезентують базові цінності, зокрема добро, дружбу, родину, вірність і відданість, сприяючи розвитку ЛСКК та моральному самовихованню учнів.

У молодшому шкільному віці відбувається інтенсивний розвиток пам'яті: зростають її продуктивність, обсяг, точність і міцність, змінюється співвідношення між мимовільним і довільним запам'ятовуванням, а також між образною та словесно-логічною пам'яттю. У зв'язку з цим під час формування лінгвосоціокультурних умінь доцільно використовувати завдання, спрямовані на розвиток пам'яті.

Ефективність запам'ятовування значною мірою залежить від психічного стану учня під час засвоєння нового матеріалу, тому вчителю важливо створювати сприятливу емоційну атмосферу та забезпечувати позитивну мотивацію до навчальної діяльності [2]. При доборі методів і прийомів запам'ятовування необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів і за можливості варіювати використовувані стратегії.

Емоційно-почуттєва сфера молодших школярів зазнає активного розвитку, що виявляється у зростанні самостійності, рішучості, критичності та самокритичності, а також у підвищеній емоційній збудливості та мінливості настрою. Це зумовлює потребу в застосуванні таких методів навчання, які максимально враховують індивідуальні інтереси учнів і створюють умови для самостійних роздумів.

Отже, ефективне формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів початкової школи можливе за умови врахування психологічних особливостей молодшого шкільного віку, розробки дієвих методик навчання та індивідуалізації освітнього процесу.

Розглянувши формування основ ЛСКК як мету навчання в початковій школі та окресливши психологічні особливості дітей у контексті навчання іноземної мови засобами літературних творів, доцільно звернутися до лінгвістичних аспектів цього процесу. Адже під час вивчення іноземної мови необхідно враховувати лінгвосоціокультурний компонент, який охоплює знання про традиції, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі реалії, норми поведінки та етикету, а також уміння адекватно використовувати їх у процесі спілкування, зберігаючи при цьому власну культурну ідентичність [9, с. 87]. Представники кожної нації володіють специфічним баченням навколишньої дійсності, яке у науковій літературі

визначається як «картина світу». Саме вона відображає духовні, фізичні, естетичні, культурні, соціально-економічні та інші потреби суспільства. Основним засобом репрезентації національної картини світу є мова, яка відображає історичний розвиток країни, її традиції, звичаї, культурні надбання та національні реалії, що наповнюють змістом лінгвосоціокультурну компетентність будь-якої особистості.

Аналіз педагогічної, методичної та лінгвістичної літератури, зокрема праць С. Ніколаєвої, О. Бігич, Н. Бориско., Г. Борецької, О. Богуш та інших науковців, дає підстави стверджувати, що лінгвосоціокультурна компетентність як складова комунікативної компетентності формується інтегровано в процесі оволодіння учнями мовною та мовленнєвою компетентностями. Важливу роль у цьому процесі відіграє опанування відповідних засобів спілкування, зокрема безеквівалентної лексики. О. В. Бирюк вважає, що безеквівалентна лексика (далі – БЛ) – слова або сполучення, якими позначають предмети, явища, процеси, які не мають еквівалентів перекладу на певному історичному етапі розвитку мови. БЛ виступає одиницею відображення етнічної картини світу, що організовує художній текст як своєрідний культурний феномен, сприяє розумінню, визначає психологічну реакцію етнічної спільноти на типову ситуацію. БЛ наявна в кожній мові. М. П. Кочерган вважає, що БЛ, як правило, становить не більше 6-7% загальної кількості активно вживаних слів [4, с.132]. Загалом поява БЛ зумовлена життєдіяльністю певного лінгвосоціокультурного колективу та відбиває розбіжності між лінгвістично-понятійними кодами.

Термін «фонова лексика» у лінгвістику впровадили Т. Верещагіна і В. Костомаров, назвавши фоновими «слова з неповно еквівалентністю фонів» [2]. Основу фонові лексика становлять фонові знання. Важливим чинником для адекватного сприймання іншомовного мовлення є наявність у тих, хто навчається, фонових знань, які становлять основу формування ЛСКК. Словник лінгвістичних термінів дає таке визначення фонових знань: «Фонові знання, background knowledge – знання реалій тих, хто говорить, слухає, що являє основу мовленнєвого спілкування» [1, 2, 3]. На думку науковців, для успішного спілкування необхідно володіти не лише однаковими мовними засобами, але й спільними змістовими знаннями про світ, тобто фоновими знаннями.

Формування ЛСКК передбачає, в свою чергу, також опанування *лінгвістичними маркерами соціальних стосунків*, які залежать в більшості мов від таких характеристик, як соціальний статус комунікантів, близькість стосунків і реєстр мовлення. Згідно з визначенням Ф. Бацевича, реєстр – це різновид дискурсу (тексту), сформований під впливом ситуативного контексту в спілкуванні соціалізованих особистостей; реалізація дискурсу (тексту) в конкретній конситуації спілкування, в основі якої

лежать імпліковані в комунікативній компетенції мовців правила (конвенції, звички) спілкування [5]. Такі чинники мають бути враховані під час навчання формалізованих мовленнєвих структур: вживання та вибір привітань, вживання та вибір форм звертання, правила вступу до розмови, вживання та вибір вигуків.

Знайомство учнів початкової школи з фразеологізмами, прислів'ями та приказками на уроках англійської мови є дуже важливо оскільки саме за їх допомогою відбувається активне відображення національної культури та історії у певній мові, яке показує вагомий роль мови у накопиченні культурних здобутків.

Варто підкреслити також, що паравербальні (проксемика, тон, гучність, швидкість, паузи) засоби мови постійно супроводжують комунікацію, але відрізняються в різних суспільних і етнічних групах, ситуаціях, необізнаність у яких може спричинити комунікативний бар'єр. Як певна частина культури, поведінка має також свою національну специфіку і характеризується стійкими стереотипами. Засвоєння норм і моделей вербальної та невербальної поведінки, зумовлених соціумом країни, в якій побуває мова, що вивчається, в нашому випадку – англійська мова, веде до формування ЛСКК в молодших школярів.

Професор С. Ніколаєва виокремлює загальні вміння, якими має оволодіти той, хто вивчає іноземну мову: інтерпретувати (пояснювати різноманітні культурні цінності); межі, які відокремлюють культури; бачити в «чужому» те, що нас зближує та об'єднує; дивитися на події та їх учасників з позиції іншої, «чужої культури»; змінювати самооцінку в результаті досягнень «чужої культури» і відмови від стереотипів або ілюзорних уявлень; бачити деталі, важливі для розуміння суті явища культури, постійне та змінне в культурі; систематизувати й узагальнювати свій власний досвід у міжкультурному діалозі [1, с.34]. Тож вчитель іноземної мови в початковій школі має спрямувати увесь свій педагогічний потенціал для того, щоб сформувати ряд необхідних загальних вмінь у молодших школярів, необхідних для формування ЛСКК. Для успішного розвитку ЛСКК учнів початкових класів також необхідно виокремити основні критерії відбору лінгвосоціокультурного матеріалу, а в нашому випадку літературних творів, оскільки вони сприятимуть розвитку кожного компоненту структури ЛСКК: відповідність тематиці (матеріал має відповідати темі, що вивчається); доступність (матеріал має бути зрозумілим та доступним, тобто відповідати рівню знань учнів); автентичність (матеріал має містити певні поняття, слова-реалії, що притаманні лише іноземній культурі); наявність слів-реалій (матеріал має включати компоненти, для розуміння яких необхідно мати певні фонові знання про історію, видатних особистостей, традиції та інші особливості,

притаманні іноземній культурі). Для визначення ролі літературних творів, яка відводиться для розвитку ЛСКК молодших школярів у сучасних школах, нами був проведений аналіз матеріалу підручників 1-4 класів, рекомендованих Міністерством освіти та науки України.

Отже, процес формування основ ЛСКК в учнів початкової школи є надзвичайно важливим. При цьому необхідно враховувати психологічні особливості молодших школярів, розробляти дієві методики роботи, враховуючи ряд знань, умінь та навичок, які мають бути сформованими в результаті в учня.

Можна з впевненістю стверджувати, що однією із цілей навчання іноземної мови у загальноосвітньому навчальному закладі є формування лінгво-соціокультурної компетентності учнів, яка означає здатність і готовність особистості до іншомовного міжкультурного спілкування. В контексті ланки початкової школи формування ЛСКК у школярів здійснюється активно під час вивчення літературних творів.

Метою формування ЛСКК є формування правильної та доречної в різних ситуаціях мовленнєвої поведінки учня в умовах міжкультурної комунікації. Дана компетентність містить в собі наступні три компоненти, які виділяє С. Ю. Ніколаєва: соціолінгвістичну компетентність, соціокультурну компетентність та соціальну компетентність. Формування основ лінгво-соціокультурної компетентності, включаючи усі її елементи, в молодших школярів є необхідною умовою для розвитку особистості кожного учня, яка забезпечить взаємодію із співрозмовниками різних культур, міжнародну співдружність та діалог культур.

Висновки. Для правильного підбору ефективних методів та прийомів навчання у початковій школі, більшого розуміння учнів, їх індивідуальних якостей та схильностей, варто педагогу розумітися на психологічних особливостях даного віку. Також, варто відмітити, що при вивченні іноземної мови обов'язково потрібно також враховувати лінгво-соціокультурний компонент у вигляді інформації про традиції, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі факти, певні поняття, характерні тільки для даної культури, норми поведінки та етикету, вміння розуміти і доцільно використовувати їх у процесі спілкування, залишаючись при цьому представником рідної культури.

Таким чином, ролі формування ЛСКК учнів в інтернаціональному і, зокрема, патріотичному вихованні відводиться досить велике значення. ЛСКК сприяє, як моральному вихованню школярів, так й інтелектуальному розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : навч.-метод. посіб. для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.
2. Навчальні програми з іноземних мов : для загальноосвіт. навч. закл. і спец. шкіл з поглибл. вивченням інозем. мов. 1–4 класи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 96 с.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з англійської мови. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 20.01.2026).
4. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2005. 196 с.
5. Бронетко І. А. Формування англомовної лінгво-соціокультурної компетенції учнів загальноосвітніх шкіл. Наукові записки. Серія: педагогіка. 2015. № 3. С. 66–72.
6. Верещагіна Т. О. Процес сприймання іноземної мови крізь призму національної культури. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/login> (дата звернення: 20.01.2026).
7. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> (дата звернення: 18.12.2025).
8. Колесник Я. Я. Теоретичні засади формування лінгво-соціокультурної компетентності учнів основної школи. Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації : зб. студент. наук. робіт. Житомир, 2022. С. 115–119. URL: [http://eprints.zu.edu.ua/34729/1/Збірник%20студ%20робіт%202022%20\(бібліотека\).pdf](http://eprints.zu.edu.ua/34729/1/Збірник%20студ%20робіт%202022%20(бібліотека).pdf) (дата звернення: 20.01.2026).
9. Складенко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь. Іноземні мови. 1999. № 3. С. 3–9.
10. Samovar L. A., Porter R. E., McDaniel E. R. Communication between cultures. 7th ed. Wadsworth : Cengage Learning, 2010. 411 p.
11. Карп'юк О. Д. Англійська мова : підручник для 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон, 2012. 104 с.
12. Карп'юк О. Д. Англійська мова : підручник для 2 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон, 2019. 120 с.
13. Карп'юк О. Д. Англійська мова : підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон, 2013. 176 с.
14. Карп'юк О. Д. Англійська мова : підручник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон, 2015. 201 с.

Дата першого надходження статті до видання: 04.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.04.2026